

Uniwersytet
Wrocławski

Prawno-administracyjne aspekty sytuacji osób niepełnosprawnych w Polsce

pod redakcją naukową Małgorzaty Giełdy i Renaty Raszewskiej-Skałeckiej

Wrocław 2015

**Prawno-administracyjne aspekty
sytuacji osób niepełnosprawnych
w Polsce**

Prace Naukowe
Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego

Seria: **e-Monografie**

Nr 72

Dostęp online: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/79973>

Prawno-administracyjne aspekty sytuacji osób niepełnosprawnych w Polsce

pod redakcją naukową Małgorzaty Giędy i Renaty Raszewskiej-Skałeckiej

Wrocław 2015

Komitet Redakcyjny

Przewodniczący – *prof. dr hab. Leonard Górnicki*

Członek – *mgr Bożena Górna*

Sekretarz – *mgr Aleksandra Dorywała*

Recenzenci

prof. zw. dr hab. Jolanta Blicharz, Uniwersytet Wrocławski (część I)

*dr hab. Jarosław Marusiak, prof. nadzw. Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu
(część II i Aneks)*

Publikacja sfinansowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
w ramach projektu „Pływajmy razem”.

**DOLNY
ŚLĄSK**

PATRONAT HONOROWY
MARSZAŁKA
WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO

© Copyright by Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Korekta

Katarzyna Borowiec

Projekt i wykonanie okładki

Andrzej Malenda

Skład i opracowanie techniczne

Bartłomiej Siedlarz, Tomasz Kalota eBooki.com.pl

Druk: *Drukarnia Beta-druk, www.betadruk.pl*

Wydawca

E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-65431-07-3 (druk)

ISBN 978-83-65431-08-0 (online)

Spis treści

Wprowadzenie.....	11
-------------------	----

CZĘŚĆ I

ZAGADNIENIA TEORETYCZNO-PRAWNE W ZAKRESIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Pojęcie niepełnosprawności (Małgorzata Gięda)	17
1. Kształtowanie pojęcia niepełnosprawności i ewolucja podejścia społeczeństwa do osób niepełnosprawnych – rys historyczny.....	17
2. Interdyscyplinarność pojęcia niepełnosprawności	20
3. Modele niepełnosprawności	21
4. Niepełnosprawność a inwalidztwo	23
5. Pojęcie osoby z niepełnosprawnością.....	24
6. Pojęcie niepełnosprawności w prawie.....	26
7. Wnioski.....	30
Prawa publiczne osób niepełnosprawnych (Marta Kessler, Justyna Mielczarek)	33
1. Wprowadzenie.....	33
2. Pojęcie praw człowieka a prawa osoby niepełnosprawnej.....	36
3. Prawa publiczne przysługujące osobie niepełnosprawnej.....	38
4. Prawo do opieki zdrowotnej	40
5. Prawo do edukacji	43
6. Prawo do pomocy społecznej.....	48
7. Wnioski.....	51
Prawne gwarancje edukacji osób niepełnosprawnych w ustawodawstwie polskim – wybrane zagadnienia (Renata Raszewska-Skałeczka)	55
1. Problem ekskluzji społecznej? Wprowadzenie	55

2. Kilka refleksji w kontekście realizacji prawa do nauki	59
3. W kwestii prawa do nauki i dostępu osób niepełnosprawnych do edukacji.....	67
4. Wnioski.....	76
Ewakuacja osób niepełnosprawnych w sytuacji kryzysowej	
(Joanna Filaber)	87
1. Wstęp.....	87
2. Wprowadzenie dotyczące wykluczenia społecznego w RP	89
3. Osoby niepełnosprawne w Polsce	90
4. Ewakuacja w sytuacji kryzysowej.....	93
5. Ewakuacja podczas zagrożenia pożarowego.....	97
6. Wnioski.....	99
Zatrudnianie osób niepełnosprawnych (Justyna Mielczarek, Konrad Mikołajów).....	105
1. Wstęp.....	105
2. Znaczenie pracy w życiu osoby niepełnosprawnej.....	107
3. Zakład pracy przestrzenią społeczną osób niepełnosprawnych	109
4. Warunki zatrudniania osób niepełnosprawnych	113
5. Bariery w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	117
6. Wnioski.....	124
Przestrzeń publiczna osoby niepełnosprawnej (Konrad Mikołajów).....	127
1. Pojęcie przestrzeni publicznej – uwagi ogólne.....	127
2. Znaczenie przestrzeni publicznej dla osoby niepełnosprawnej.....	129
3. Dostępność przestrzeni publicznej w świetle regulacji prawnych...	131
4. Działania podejmowane na rzecz likwidacji barier dla osób niepełnosprawnych w przestrzeni publicznej miast	135
5. Wnioski.....	140

CZEŚĆ II

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ Z PRAKTYKI – PROJEKT „PLYWAJMY RAZEM”

Dostępność fizjoterapii oraz rekreacji w wodzie dla osób

z niepełnosprawnością – refleksje po przeprowadzonym projekcie

„Pływajmy razem” (Anna Chrobot)	145
1. Wstęp	145
2. Kultura fizyczna osób z niepełnosprawnością	146
3. Specyfika zajęć w wodzie dla osób z niepełnosprawnością	148
4. Dobór kadry na zajęcia w wodzie z osobami z niepełnosprawnością	151
5. Wnioski	153

Zajęcia w wodzie dla osób z niepełnosprawnością i ich znaczenie

– własne obserwacje (Daniel Giełda, Małgorzata Giełda)	157
1. Wstęp	157
2. Ograniczenia wynikające z niepełnosprawności	158
3. Zajęcia w wodzie dla osób niepełnosprawnych oraz ich znaczenie	161
4. Symulacja niepełnosprawności wzrokowej na basenie	165
5. Wnioski	166

ANEKS

O Fundacji Pomocy, Rozwoju i Edukacji Drzazga (Daniel Giełda)....	171
--	-----

O projekcie „Pływajmy razem” (Daniel Giełda).....	173
--	-----

Nota o Autorach	177
------------------------------	-----

Wprowadzenie

Osoby niepełnosprawne stanowią jedną z tych grup społecznych, której zagraża wykluczenie społeczne. Co więcej, ich stan i sytuacja są bardzo często całkiem od nich niezależne, a dążenie do szeroko rozumianej aktywności społecznej jest niejednokrotnie większe niż determinacja przeciętnej pełnosprawnej osoby. W zasadzie za taki stan rzeczy (wykluczenie społeczne) nie można winić ustawodawstwa polskiego, które stwarza szereg możliwości realizacji praw i uprawnień osobom niepełnosprawnym w tym zakresie. W nauce podkreśla się, że „treść polskich rozwiązań konstytucyjnych zgodna jest z rozwiązaniami prawa międzynarodowego i standardami europejskimi”¹. Akty prawa międzynarodowego, źródła prawa europejskiego i krajowego stanowią prawne gwarancje realizacji praw podmiotowych osób niepełnosprawnych².

Mimo powyższego aktywizacja i udział w życiu społecznym osób niepełnosprawnych napotyka niejednokrotnie na trudności, o czym mieli okazję przekonać się organizatorzy przedsięwzięcia „Pływajmy razem” realizowanego przez Fundację Pomocy Rozwoju i Edukacji Drzazga.

Niniejsza publikacja realizowana jest w ramach projektu „Pływajmy razem”, a jej cel to przybliżenie faktycznych problemów wynikających z funkcjonowania w społeczeństwie osób niepełnosprawnych, zwłaszcza dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem takich zagadnień jak:

¹ S. Bułajewski, M. Dąbrowski, *Prawo do nauki*, [w:] M. Chmaj (red.), *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2008, s. 176.

² Zob. I. Sierpowska, A. Kogut, *Status osoby niepełnosprawnej w polskim systemie prawa*, Gaskor Sp. z o.o., Wrocław 2010, s. 15–27.

- dostęp osób niepełnosprawnych do urządzeń rekreacyjnych użyteczności publicznej (związany z infrastrukturą oraz innymi uwarunkowaniami wpływającymi na tę dostępność),
- zainteresowanie społeczne losem osób niepełnosprawnych,
- zakres prawnych regulacji dotyczących osób niepełnosprawnych,
- dyskryminacja osób niepełnosprawnych,
- zadania administracji publicznej względem osób niepełnosprawnych,
- zatrudnienie osób niepełnosprawnych,
- znaczenie rehabilitacji i rekreacji w wodzie oraz ich dostępność.

Projektem „Pływajmy razem” zostały objęte dzieci w wieku od 5 do 18 lat z terenu co najmniej trzech powiatów dolnośląskich. Beneficjentami projektu byli zarówno podopieczni z Ośrodka Rehabilitacyjnego w Jaskotlu³ na stałe tam zamieszkujący, jak i dzieci pozostające w swoich rodzinach. Różny był także stopień znajomości środowiska wodnego – w projekcie brały udział dzieci, które pierwszy raz zobaczyły wodę poza łazienką, ale też takie, które już nie raz widziały jeziora czy morza, nie wspominając o basenie. Co istotne, różnice te nie wynikały z wieku dzieci, ale z możliwości finansowych, czasowych oraz chęci ich rodzin, opiekunów lub wolontariuszy.

Aktualność tematyki i poruszone w publikacji aspekty prawno-administracyjne sytuacji osób niepełnosprawnych przyniosły rezultat, który przekazujemy wszystkim zainteresowanym, by poprzez wspólne relacje społeczne i udział w takich niecodziennych przedsięwzięciach, jak w projekcie „Pły-

³ Zakład Opiekuńczo-Lecznicy dla Dzieci im. Jana Pawła II prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej jest organizacją pożytku publicznego. Jego celem jest objęcie całodobową opieką dzieci od urodzenia do ukończenia gimnazjum, niewymagających hospitalizacji, które ze względu na zły stan zdrowia i trudną sytuację rodzinną nie mogą przebywać w środowisku domowym. Zakład zajmuje się długoterminową opieką zdrowotną i zapewnia leczenie, między innymi w schorzeniach: dziecięcego porażenia mózgowego, postępującego zaniku mięśni, stanów po operacji przepuklin oponoworzeniowych, niedowładu kończyn dolnych oraz wrodzonych i nabytych wad postawy. <http://www.zol-jaskotle.pl/> [dostęp 20.12.2015 r.].

wajmy razem”, móc dbać o „[...] dobro najwyższe, którego istotą jest Człowiek, choć *Inny*, to w istocie taki sam, jak każdy i wszyscy”⁴.

Prezentowana publikacja stanowi scalenie dwóch części. Część pierwsza poświęcona jest zagadnieniom teoretycznym i prawnym w zakresie niepełnosprawności, zaś druga zawiera refleksje i wnioski płynące ze zrealizowanego projektu badawczego „Pływajmy razem” w ramach Fundacji Pomocy Rozwoju i Edukacji Drzazga.

Niniejsza monografia, którą Państwu prezentujemy, jest zatem zbiorem opracowań, których przedmiotem są wybrane prawno-administracyjne i społeczne problemy związane ze statusem osób niepełnosprawnych w Polsce. Książka adresowana jest do szerokiego kręgu odbiorców, a jej naukowy i praktyczny wymiar wzmacnia przystępny język, aktualne ustawodawstwo, zestawienie piśmiennictwa naukowego oraz orzecznictwo w zakresie omawianej problematyki.

Korzystamy z okazji, aby serdecznie podziękować wszystkim Autorom i osobom, które przyczyniły się do wydania niniejszej publikacji. Wyrazy szczególnych podziękowań i wdzięczność wyrażamy pani prof. zw. dr hab. Jolancie Blicharz i panu prof. dr. hab. Jarosławowi Marusiakowi za trud włożony w przygotowanie recenzji wydawniczych. Równocześnie wyrazy szczerych podziękowań kierujemy pod adresem pani mgr Aleksandry Dorywały za nieocenioną pomoc redakcyjną i pieczę nad techniczną stroną przygotowania książki do druku. Ufamy, że publikacja ta zainspiruje Czytelników do przemyśleń i nowych refleksji.

Małgorzata Giełda i Renata Raszewska-Skałecka

Grudzień 2015

⁴ L. Dziewięcka-Bokun, A. Śledzińska-Simon (red.), *Spoleczeństwo wobec Innego. Kategoria Innego w naukach społecznych i życiu publicznym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 14.

Nota o Autorach

Anna Chrobot – mgr fizjoterapii Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Fundacja Pomocy, Rozwoju i Edukacji Drzazga we Wrocławiu

Joanna Filaber – doktor nauk prawnych, adiunkt w Wyższej Szkole Prawa im. H. Chodkowskiej we Wrocławiu

Daniel Gielda – Prezes Fundacji Pomocy, Rozwoju i Edukacji Drzazga we Wrocławiu, instruktor nurkowania, instruktor nurkowania osób niepełnosprawnych

Małgorzata Gielda – doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Nauki Administracji w Instytucie Nauk Administracyjnych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Marta Kessler – doktorantka w Zakładzie Nauki Administracji w Instytucie Nauk Administracyjnych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Justyna Mielczarek – doktorantka w Zakładzie Nauki Administracji w Instytucie Nauk Administracyjnych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Konrad Mikołajów – magister prawa, Kancelaria Radcy Prawnego we Wrocławiu

Renata Raszevska-Skałeczka – doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Nauki Administracji Instytutu Nauk Administracyjnych na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Z dużym uznaniem [...] trzeba odnotować bardzo oryginalny i niezwykle trafny zamysł przygotowania publikacji zawierającej prawnonaukową refleksję na temat osób niepełnosprawnych. [...] problematyka dotyczy kwestii doniosłych z punktu widzenia pozycji prawnej osób niepełnosprawnych w kontekście współczesnych procesów gospodarczych i społecznych (transformacja ustrojowa, integracja europejska, globalizacja, kryzysy finansowe). [...] Zamierzeniem Autorów [...] jest pokazanie, jakie skutki wywiera polityka legislacyjna na praktykę funkcjonowania osób niepełnosprawnych.

[...] Prezentowana książka jest bardzo wszechstronnym podejściem do problematyki administracyjno-prawnej osób niepełnosprawnych. W polskiej literaturze brak dotąd takiego poważnego opracowania. [...] należy się cieszyć, że na rynku pojawi się ta nowatorska praca. Jest ona dobrze skonstruowana, urozmaicona na poziomie teoretycznym i praktycznym.

*Z recenzji wydawniczej prof. zw. dr hab. Jolanty Blicharz,
Uniwersytet Wrocławski*

[Treści zawarte w części praktycznej publikacji] stanowią wartościowy przekaz na temat: (i) zjawiska niepełnosprawności i problemów wynikających z niedostosowania systemu publicznej organizacji szeroko pojętej kultury fizycznej dla tych osób oraz (ii) alternatywnych możliwości organizacji zajęć ruchowych, a w tym zajęć w wodzie, przez organizacje pozarządowe, jakimi są np. fundacje.

Lektura [...] skłania też do refleksji na temat: (i) przyczyn niedostosowania systemu organizacji kultury fizycznej dla osób niepełnosprawnych oraz (ii) przyczyn negatywnych stereotypów zjawiska niepełnosprawności ugruntowanych w społeczeństwie. Powyższe refleksje uzasadniają potrzebę publikacji wiedzy na temat zjawiska niepełnosprawności.

Działania [Fundacji Pomocy, Rozwoju i Edukacji Drzazga] są godne naśladowania, ponieważ przynoszą wymierne korzyści zdrowotne dla osób niepełnosprawnych oraz korzyści społeczne dla całego społeczeństwa.

*Z recenzji wydawniczej dr. hab. Jarosława Marusiaka,
prof. nadzw. Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu*

**DOLNY
ŚLĄSK**

PATRONAT HONOROWY
MARSZAŁKA
WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO

ISBN 978-83-65431-07-3 (druk)

ISBN 978-83-65431-08-0 (online)